

Titel: Tre opbyggelige Taler, 1844

Citation: "Tre opbyggelige Taler, 1844", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K5*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Jette Knudsen; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 1997-2003 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-3t44-txr-shoot-id89b050ea-9d48-4696-bcf5-f7caecee760c.pdf> (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K5

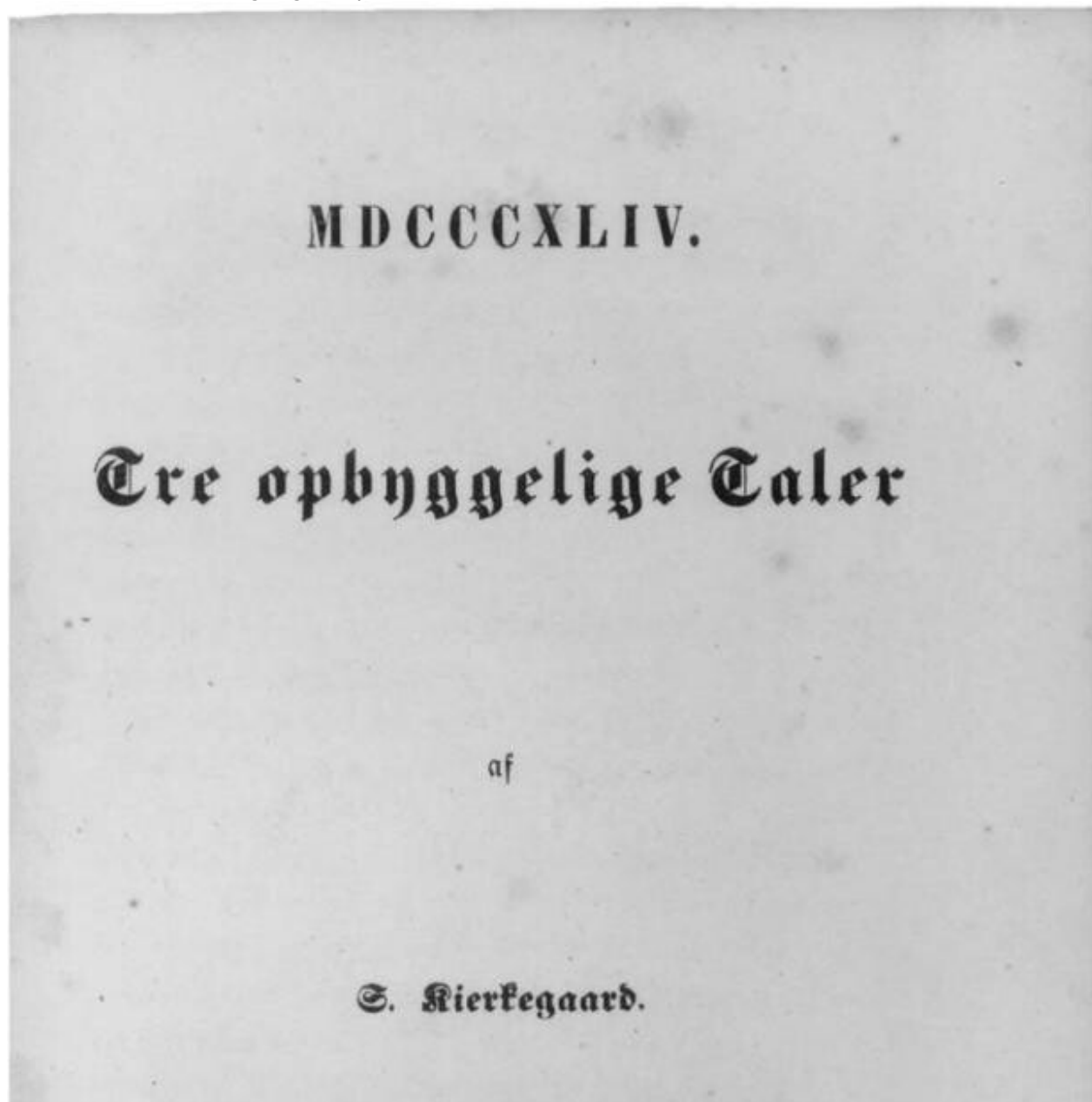
Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

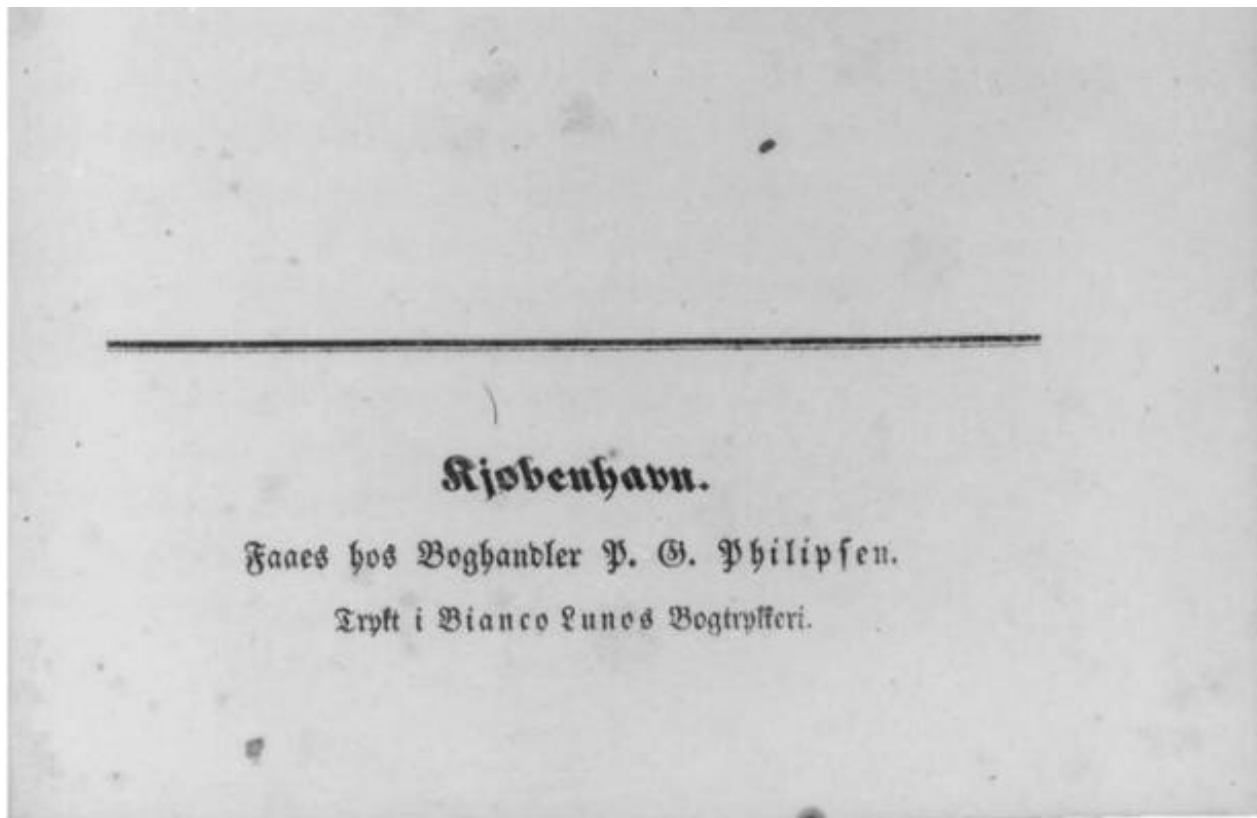
Tekstredøgørelse

1. Bibliografiske data 227
2. Manuskripter 228
3. Tilblivelseshistorie 231
4. Udgivelsesmåde 235

1. Bibliografiske data

Tre opbyggelige Taler af S. Kierkegaard var færdig fra Bianco Lunos Bogtrykkeri 4. juni 1844. Hæftet udkom 8. juni, fem dage før udgivelsen af *Philosophiske Smuler* og ni dage før udgivelsen af *Begrebet Angest og Forord*. * Det kostede 3 mark eller 48 skilling og kunne fås hos boghandler P.G. Philipsen.* Formatet er oktav, ca. 138 x 213 mm,* og hæftet har et bogtrykt omslag på beige papir (jf. illustration 16 og 17). Omfanget er 72 sider, hvilket svarer til 4½ ark. Siderne tælles med arabertal; de første syv er upagineret og de sidste to et friblad. Titelbladet gengives på illustration 14

14. Titelblad til 3T44. Naturlig størrelse

Ved en intern kollation af fire eksemplarer af *Tre opbyggelige Taler* (forkortet 3T44) er der ikke konstateret afvigelser. De benyttede eksemplarer er:

- A** Kunsthandler Jens Borks eksemplar med det originale bogtrykte omslag.
- B** Redaktør Gert Posselts eksemplar med det originale bogtrykte omslag, indbundet og beskåret.
- C** Søren Kierkegaard Forskningscenterets arbejds eksemplar af *Atten opbyggelige Taler*, 1845, tilhørende G.E.C. Gads Forlag (tidligere hos dr.phil. h.c. Gustaf Bernström, Göteborg), hvori 3T44 indgår.
- D** Søren Kierkegaard Forskningscenterets arbejds eksemplar af *Sexten opbyggelige Taler*, 1852, hvori 3T44 indgår.

2. Manuskripter

Til 3T44 findes kun bevaret enkelte udkast samt en renskrift. Begge dele findes i Kierkegaard Arkivet (KA) på Det kongelige Bibliotek.

3T44	1	Udkast til første tale.
	1.1	1 blad i 8 ^o . [*] Overskrift: »Tænk paa Din Skaber i Din Ungdom.« Papir: blåligt post-velin; vandmærke: J Wh[atman] Turk[ey Mill] 18[.]. Mål: 135 x 214 mm. [*] Bladet har spor efter foldning på tværs. Den ene side er ubeskrevet. Ingen korrektioner. (Pap. V B 193)
	1.1	
	1.2	1 rektangulær lap af et blad i 4 ^o . Den ene kant er uregelmæssigt afrevet. Overskrift: »Tænk paa Din Skaber i Din Ungdom.« Papir: gulligt koncept.

Det oprindelige blad har været foldet på langs, men teksten er skrevet hen over hele siden. Lappens bagside er ubeskrevet.
Ingen korrektioner.
(Pap. V B 194)

1.2

(B-fort. 405 f; KA, B pk. 13; Pap. V B 193-194)

1

Renskrift af 3T44. Det fremgår af sættermarkeringer, at renskriften tillige har fungeret som trykms.

2

19 blade + 1 folioark + 2 blade + 4 folioark, i alt 31 blade i 4°.

Bladene er på hver anden side (rectosiderne) med blyant pagineret 1-54, dog er versosiden af bl. [7] og bl. [19] også pagineret. Bl. [1]-[3], en side mellem s. 19 og 20 samt sidste side er upagineret.

Papir: gulligt koncept. Mål: 170 x 206 mm. Bladene har spor efter foldning på tværs.

Bl. [1], [4]-[31] er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten få tilføjelser. Versosiderne af bl. [1]-[3], siden mellem s. 19 og 20 samt sidste side er ubeskrevet.

Bl. [1]-[3] optages af titelblad, dedikation og forord. Førstetrykkets oplysning om, at bogen vil kunne fås hos boghandler P.G. Philipsen, fremgår ikke af renskriftens titelblad. På bl. [2r] har SK med blyant først skrevet »Dedication«, derpå slettet dette med blæk og skrevet selve dedikationen samt på langs af siden bemærket: »for Sætteren Sættes ganske som paa de tidligere.« Den første tale begynder på s. 1, den anden på s. 20 og den tredje på s. 40.

Nederst på s. 8 (bl. [7v]) er teksten slettet med blyant. Den slettede tekst er kasseret renskrift, som SK af praktiske årsager – den anden side var beskrevet – ikke kunne fjerne fra ms. Da teksten afbrydes midt i en sætning, har den formodentlig fortsat på et nyt (nu tabt) blad, som også er blevet forkastet.

Som erstatning for det slettede har SK på s. 9 skrevet en ny version.

Mange korrektioner.

På bl. [3r] og på s. 54 er flere linier slettet med blækstreger; på s. [47] er flere linier slettet med tætte blækløkker. Sidste del af en marginaltilføjelse på s.

[16] samt flere parenteser på s. [33] og s. [37], som SK oprindeligt havde ladet stå tomme for senere at tilføje skriftsted og henvisning, er slettet med blyant.

(L-fort. 388; KA, B pk. 13; Pap. V B 195)

2

3. Tilblivelseshistorie

En indholdsfortegnelse, der er skrevet på et foldet 4°-blad under overskriften »5te Samling af / opbyggelige Taler«, og som indeholder seks nummererede titler,^{*} antyder, at SK havde planer om, at det femte hæfte skulle bestå af seks taler (se illustration 15)

1844

405^d

$\frac{3}{4} + \frac{1}{8}$

5te Samling af
opbyggelige Taler.

1ste. To opbyggelige
Taler (tel. ant.
No. 16)

N° 1. af afværgen for Døden: Teilmotgift. (populær)

N° 2. af Liden af sind man lider.

(Strikende Fag opbyggelige og sind Strikende)

N° 3. af Liden af sind man lider

(populær).

N° 4. af Liden af sind man lider

(lyriske.)

a) N° 5. Om ynde og i Sønner og om
ynde og i Sønner.

b) N° 5. Teilmotgift i Sønner og i
ynde og i Sønner og i Sønner
Aner.

IV B. 160.

405^d, 1

): nr. 1 »at erhverve sin Siel i Taalmodighed«, nr. 2 »at lære af hvad man lider«, nr. 3 »at lære af hvad man lider«, nr. 4 »at lære af hvad man lider«, nr. 5a »at være ædru i Bønnen og at vorde ædru ved Bønnen« og nr. 5b »Taalmod i Forventninger«. To af titlerne er gengangere fra tidligere samlinger. Således svarer nr. 1 til titlen på den fjerde tale i *Fire opbyggelige Taler* fra 1843 og nr. 5b til titlen på den anden tale i *To opbyggelige Taler* fra 1844. Efter titlen på nr. 1 er tilføjet »(populair)«, hvilket indikerer, at den nye tale skulle have et mere populært anlæg. En lignende angivelse af formen findes ikke ved nr. 5b, men derimod ved nr. 2: »(stringent og opbyggelig ved sin Stringents)«, ved nr. 3: »(populair)« og ved nr. 4: »(lyrisk.)«; til nr. 5b er føjet: »over Evangeliet paa Søndagen efter Juul / Anna.« Hvornår ideen til denne femte samling er opstået, er uvist, men det må være efter udgivelsen af den fjerde samling, *To opbyggelige Taler* fra 1844, som udkom 5. marts. Ideen blev imidlertid skrinlagt, og SK skrev i stedet de tre taler, der kom til at udgøre 3T44.

Oplysningerne om SKs arbejde med disse tre taler er yderst sparsomme. De skriftsteder, de er bygget over, genfindes ikke i forårets epistel- og evangelietekster; og den bevarede renskrift afgiver ingen oplysninger, der kan være med til at kaste lys over hæftets tilblivelsesperiode. Fra Bianco Lunos »Erindringsbog«, dvs. trykkeriets interne ordre- og regnskabsbog,^{*} ved vi dog, at SK indleverede manuskriptet til sætning 20. maj sammen med manuskriptet til *Philosophiske Smuler*. Et yderligere fingerpeg om tilblivelsestiden giver en optegnelse i journalen JJ, s. 103, om Spinozas syn på undere.^{*} Optegnelsen, hvis hovedindhold blev optaget i den første tale (jf. SKS 5, 242,6-9), er ganske vist udateret, men den er formentlig skrevet i begyndelsen af februar 1844. Teoretisk set kan SK altså have påbegyndt udarbejdelsen af den første tale i februar 1844, men det er næppe sandsynligt, alene af den grund, at dens titel ikke optræder i den nævnte indholdsfortegnelse til »5te Samling af opbyggelige Taler«. Hertil kommer yderligere, at SK i februar var i færd med at klargøre manuskriptet til *To opbyggelige Taler*, som han indleverede til sætning i Bianco Lunos Bogtrykkeri 13. feb.^{*} Og i tiden umiddelbart derefter var han beskæftiget med dels at udarbejde den dimisprædiken, han holdt 24. feb. i Trinitatis kirke,^{*} dels at læse korrektur på *To opbyggelige Taler*, der udkom 5. marts. Desuden skrev han formentlig også på den polemiske pjece »**Post-Scriptum** til 'Enten - Eller' af Victor Eremita«, som han afsluttede »I Marts«, men aldrig lod publicere.^{*} Det er derfor mest sandsynligt, at SK først påbegyndte udarbejdelsen af de tre taler efter 5. marts 1844.

I foråret 1844 var SK i øvrigt særdeles travlt beskæftiget. Fra o. 1. marts til sidst i maj arbejdede han på *Philosophiske Smuler*,^{*} og i april og maj sammenskrev han i alt væsentligt *Forord*^{*} samt renskrev og færdiggjorde *Begrebet Angest*.^{*} I løbet af disse tre måneder skrev han altså også 3T44.

Den hektiske travlhed har ikke blot afsat sine spor i renskriften med de mange tomme parenteser, som der ikke var tid til at udfylde og derfor måtte slettes, men den afspejler sig også i et brev til broderen P.C. Kierkegaard. Brevet, der formentlig er skrevet 16. maj, rummer et afslag på en indbydelse, som SK havde modtaget et par dage før; i slutningen af brevet skriver han: »Min Aand arbejder med flere og flere Hestekraft, Gud veed om Legemet kan holde det ud; thi jeg veed intet bedre at sammenligne mig selv ved end et Dampskib, der har for mange Hestekraft i Forhold til Bygningen.«^{*}

På dette tidspunkt stod arbejdet med 3T44 foran sin endelige afslutning. To dage senere, lørdag den 18. maj, bad SK sin gode ven, redaktionssekretær på avisen *Fædrelandet*, cand.jur. J.F. Giødwad, om at aflevere manuskripterne til *Begrebet Angest* og *Forord* i Bianco Lunos Bogtrykkeri.^{*} Om mandagen, den 20. maj, gik SK som nævnt selv ned til trykkeriet og indleverede manuskripterne til *Philosophiske Smuler* og 3T44. Skønt de tre taler altså blev sat i produktion to dage senere end *Begrebet Angest* og *Forord*, var hæftet allerede færdigt fra trykkeriet 4. juni.

Det er usikkert, om SK udarbejdede 3T44 på fri hånd eller efter kladdeforlæg, men efter renskriften at dømme er det første mest sandsynligt, i hvert fald ét sted har han kasseret sider og omskrevet dem. Mere sikkert er det, at de tre taler må være udarbejdet mellem 5. marts og 20. maj 1844.

4. Udgivelsesmåde

3T44 blev som de foregående fire hæfter udgivet af SK på eget forlag og som *To opbyggelige Taler* fra samme år solgt hos P.G. Philipsen. Atter stod SK altså selv for produktionen, dvs. det var ham, der traf aftale med Bianco Lunos Bogtrykkeri om layout, sætning, trykning, indbinding, papir og oplagsstørrelse, og det var ham, der betalte alle produktionsomkostningerne. Det var endvidere ham, der indgik aftale med Philipsen om køb af et salgsoplag på 300 eksemplarer, hvilket indebar, at Philipsen fik en rabat mod at påtage sig risikoen for salget, og at han afregnede direkte med SK.

I Bianco Lunos »Erindringsbog« er det opført, at SK betalte 56 rd. 82 sk. for papir og trykning.^{*} Derimod

tier den om størrelsen af trykplaget; men da de tilsvarende udgifter for fremstilling af 500 eksemplarer af *To opbyggelige Taler* fra samme år var 43 rd. 61 sk.* og da 3T44 er $\frac{3}{4}$ ark større, må også dette oplag have været på 500. Af afregningen fra foråret 1845 fremgår det, at Philipsen dagen før udgivelsen fik leveret 300 eksemplarer til sin boglade. Af samme afregning fremgår det, at Philipsen samtidig købte disse 300 eksemplarer for 150 rd. mod en rabat på 25% af salgsværdien. Det indbragte SK et kontant beløb på 112 rd. 48 sk. efter rabat og en nettofortjeneste på 55 rd. 62 sk. Afregningen oplyser endvidere, at Philipsen i jan. 1845 kun havde solgt 92 af de 300 eksemplarer. Ikke desto mindre købte han i maj 1845 de resterende 200 eksemplarer, der lå på lager hos Bianco Luno. I foråret 1845 havde Philipsen altså 408 eksemplarer af 3T44 liggende i sin boglade.* Salget af restoplaget i maj 1845 indgik i et samlet salg af restoplagene af alle seks hæfter med opbyggelige taler fra 1843 og 1844. For dette salg modtog SK »Valuta«,* dvs. et samlet, rundt beløb;* derfor kan der ikke siges noget om, hvor meget det enkelte hæfte indbragte.*

Efter at P.G. Philipsen i maj 1845 havde opkøbt restoplagene af alle seks hæfter, herunder også af 3T44, udgav han dem samlet under titlen *Atten opbyggelige Taler*. Da *Atten opbyggelige Taler* var udsolgt, og dermed også *To opbyggelige Taler* fra 1843, samlede han de resterende fem hæfter, herunder 3T44, og udgav dem i 1852 som *Sexten opbyggelige Taler*. I 1852-53 blev *Atten opbyggelige Taler* oversat til svensk af præsten og forfatteren, cand.theol. Th. Wensjoe under titlen *Aderton Uppbyggeliga Tal af S. Kierkegaard*. Det fremgår ikke, om SK har haft oversættelsen til godkendelse, men ved hans død stod der et eksemplar af *Aderton Uppbyggeliga Tal* i hans bogsamling.*